

Konjunkturbarometern Februari 2020

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I **Konjunkturbarometern** publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier**, **Working paper**, **PM** och remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Statistik och data hittar du på www.konj.se/statistik.

Förord

I Konjunkturbarometern presenteras resultaten från Konjunkturinstitutets undersökning av företagens respektive hushållens syn på ekonomin. Till rapporten för februari har företagens svar samlats in 30 januari–19 februari. Hushållens svar har samlats in 1–15 februari.

I Konjunkturinstitutets statistikdatabas finns alla resultat från Konjunkturbarometern tillgängliga som tidsserier.

Konjunkturbarometern har tagits fram under ledning av enhetschef Fredrik Johansson Tormod.

Stockholm februari 2020

Urban Hansson Brusewitz
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Företag	7
Totala näringslivet	7
Tillverkningsindustri.....	8
Bygg- och anläggning.....	9
Detaljhandel.....	10
Tjänstesektorn.....	12
Hushåll	13
Fördjupning; Urvalsminskning i Konjunkturbarometern företag	15

Sammanfattning

Barometerindikatorn steg ytterligare i februari, till 99,1 från 97,3 månaden innan. Den pekar därmed på ett normalstarkt stämningssläge i den svenska ekonomin. Uppgången förklaras av starkare signaler från tillverkningsindustrin och hushållen.

Tillverkningsindustrins konfidensindikator steg ytterligare i februari efter en stor uppgång i januari. Indikatorn har stigit med nästan tio enheter de senaste två månaderna och pekar på ett starkare läge än normalt. Uppgången i konfidensindikatorn förklaras av ljusare produktionsplaner samt en positivare bild av färdigvarulagren.

Konfidensindikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet sjönk marginellt, men ligger fortsatt något över det historiska genomsnittet. Företagens omdömen om orderstockarnas storlek är starkare än normalt medan anställningsplanerna är pessimistiska och pekar på en viss minskning av antalet anställda framöver.

Detaljhandelns konfidensindikator föll med 0,8 enheter, från 109,4 till 108,6, men är trots det den sektor i näringslivet som uppvisar det starkaste läget. De mest positiva signalerna kommer från dagligvaruhandeln medan sällanköps- och motorfordons-handeln är mer dämpade.

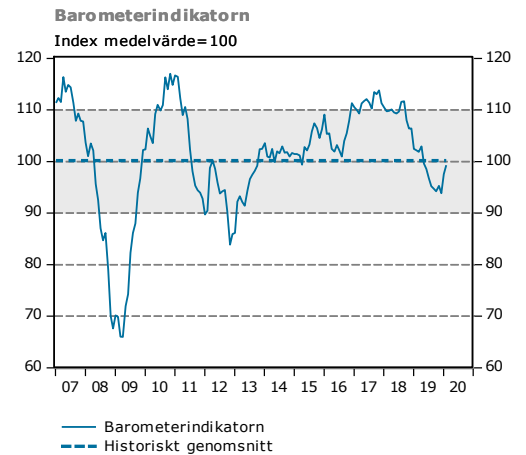
Även tjänstesektorns konfidensindikator föll något i februari och fortsätter att peka på ett svagt stämningssläge. Samtliga i indikatorn ingående frågor bidrog till nedgången. Efterfrågan av tjänster uppges visserligen ha ökat något de senaste månaderna och den egna verksamheten bedöms ha förbättrats, men i mindre utsträckning än normalt.

Hushållens konfidensindikator steg jämförelsevis mycket i februari, från 92,7 till 98,5. Indikatorns nivå är den högsta uppmätta sedan september 2018 men pekar trots detta på ett något svagare stämningssläge än normalt. Den starka uppgången beror på en mer positiv syn på utvecklingen av den egna ekonomin.

Tabell 1 Indikatorer i Konjunkturbarometern

Index medelvärde=100

	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff	Läget
Barometerindikatorn	93,6	97,3	99,1	1,8	=
Konfidensindikatorer					
Tillverkningsindustri	95,1	102,3	104,7	2,4	+
Bygg- & anläggning	102,5	102,0	101,2	-0,8	+
Detaljhandel	109,9	109,4	108,6	-0,8	+
Tjänstesektorn	91,1	93,2	91,8	-1,4	-
Hushåll	94,7	92,7	98,5	5,8	-
Mikroindex hushåll	98,2	93,0	96,6	3,6	-
Makroindex hushåll	87,2	88,6	89,9	1,3	--

Barometerindikatorn

mäter det aktuella stämningssläget i den svenska ekonomin genom att sammanfatta resultatet från företags- och hushållsbarometern.

Konfidensindikatorer

används för att sammanfatta situationen och förväntningarna i en viss bransch eller sektor.

Mikroindex

sammanfattar hushållens syn på sin egen ekonomi.

Makroindex

sammanfattar hushållens syn på svensk ekonomi.

Läget

++ mycket starkare än normalt
+ starkare än normalt
= ungefär som normalt
- svagare än normalt
-- mycket svagare än normalt

Nettotal

är skillnaden mellan andelen respondenter som svarat till exempel ökat respektive minskat eller bättre respektive sämre på en fråga.

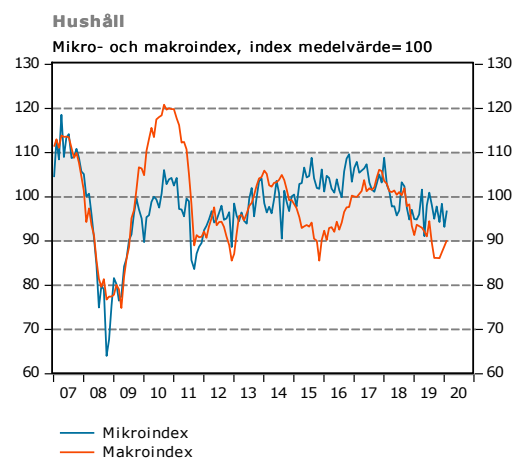
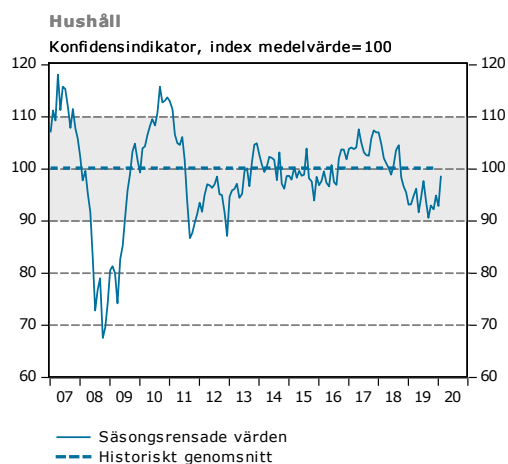
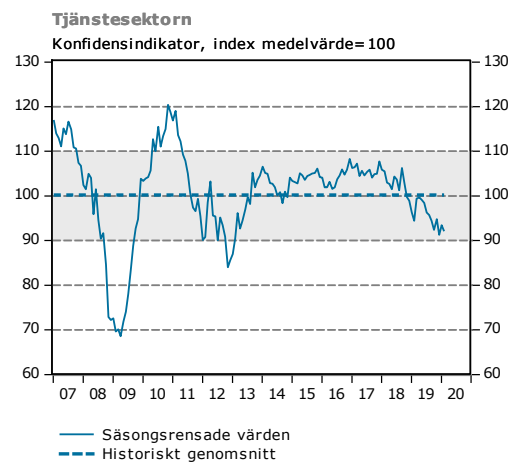
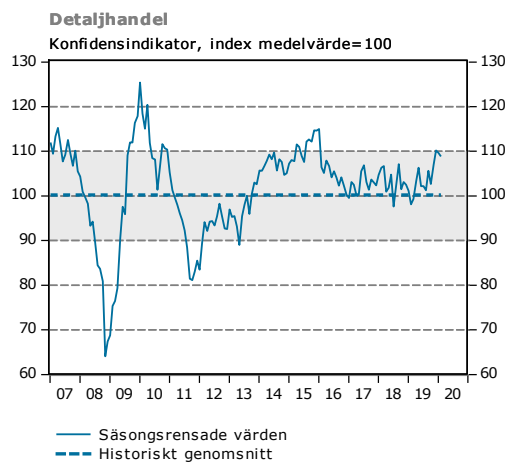
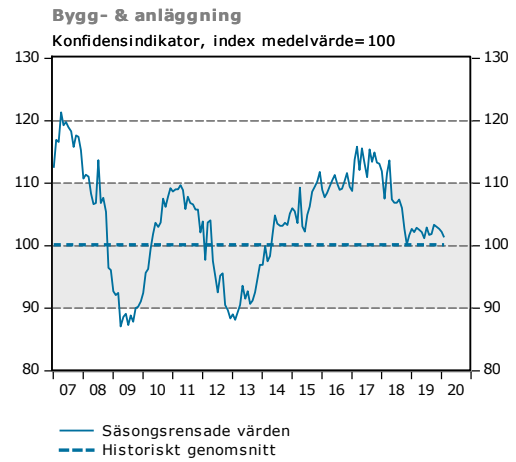
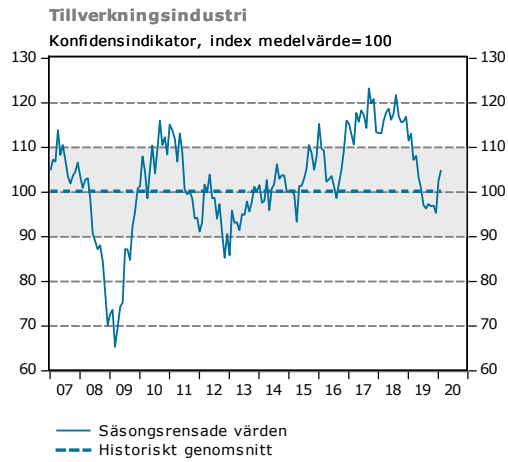
Säsongsrensade och utjämnade tidsserier

Säsongsrensning görs för att justera för regelbundet återkommande variationer under året. En utjämnad tidsserie visar på en mer långsiktig utveckling och tar bort bruset i högre grad än den säsongsrensade serien. Alla diagram i Konjunkturbarometern visar säsongsrensade tidsserier om inget annat anges.

Revideringar

Indikatorerna revideras varje månad när tidsserierna säsongsrensas och standardiseras.

Läs mer om begrepp och metoder i metodboken för Konjunkturbarometern:
www.konj.se/metodbok

Företag

Totala näringslivet

SVAG SYSSELSÄTTNINGsutveckling

Konfidensindikatorn för näringslivet ändrades inte nämnvärt och pekar fortsatt på ett något svagare stämningläge än normalt bland företagen.

För femte månaden i rad rapporterar företagen om minskad sysselsättning de senaste tre månaderna. Trenden för frågan har varit nedåtgående sedan början av 2018 och det uppmätta netto-talet i februari är det lägsta sedan september 2013. Samtliga sek-torer förutom handeln uppger att personalstyrkan har minskat.

Företagens anställningsplaner för de kommande tre måna-derna pekar på i det närmaste oförändrad sysselsättning. Till-verkningsindustrin samt bygg- och anläggningsverksamhet tror på fortsatta neddragningar av personalstyrkan samtidigt som tjänsteföretagen och handeln uppger att de i viss mån planerar att nyanställa de närmaste månaderna.

Företagens samlade bedömning av efterfrågeläget förbättra-des marginellt jämfört med föregående månad och ligger något över det historiska genomsnittet.

Tabell 2 Totala näringslivet

Indikator och säsongrensade netttotal

	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Konfidensindikator	100	94,3	97,5	97,1	-
Efterfrågeläge	-16	-17	-16	-14	+
Antal anställda, utfall	-2	-6	-7	-8	-
Antal anställda, förväntningar	-1	3	2	2	+

Anm. Konfidensindikatorn för totala näringslivet är en sammanvägning av konfiden-sindikatorerna för bygg- och anläggning, tillverkningsindustri, handel och tjänste-sektor. Den beräknas alltså inte utifrån de enskilda frågorna i tabellen ovan. Vik-terna som används för att väga samman konfidensindikatorerna är andra än de som används vid beräkning av Barometerindikatorn.

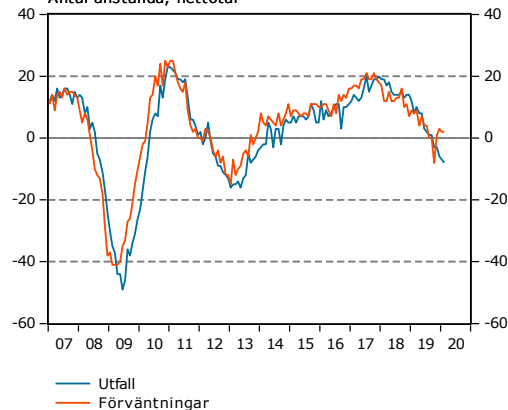
Totala näringslivet

Konfidensindikator, index medelvärde=100

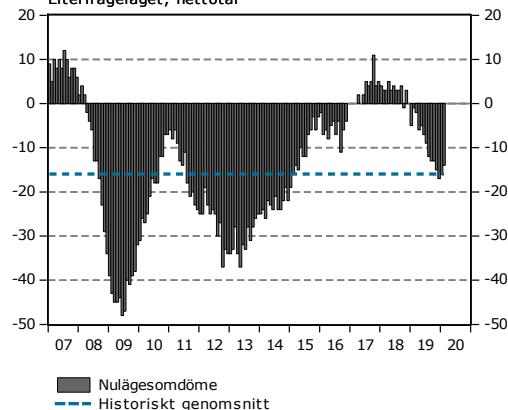
Totala näringslivet

Antal anställda, netttotal

Totala näringslivet

Efterfrågeläget, netttotal

Tillverkningsindustri

STARKARE PRODUKTIONSPLANER

Konfidensindikatorn för tillverkningsindustrin steg påtagligt för andra månaden i rad, med 2,4 enheter i februari till 104,7. Det är insatsvaruindustrin som rapporterar starkare siffror än i januari, medan konsumtionsvaruindustrin är något svagare än i januari. Uppgången i konfidensindikatorn förklaras av att produktionsplanerna ser ljusare ut, samt en mer positiv syn på färdigvarulagren.

Tabell 3 Konfidensindikator och ingående frågors bidrag

Bidrag till indikatorns avvikelse från 100

	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff
Konfidensindikator	95,1	102,3	104,7	2,4
Orderstock, nulägesomdöme	-0,5	0,5	0,0	-0,5
Färdigvarulager, nulägesomdöme	-0,2	2,5	3,9	1,4
Produktionsvolym, förväntningar	-4,3	-0,8	0,8	1,6

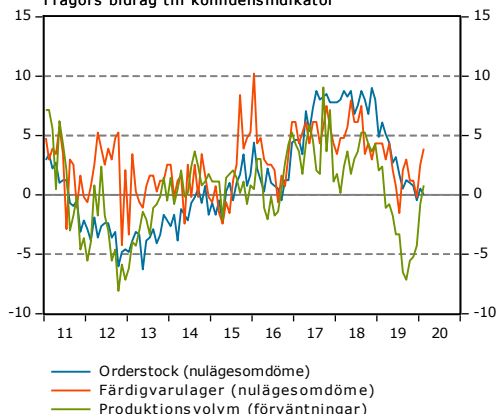
Anm. På grund av avrundning summerar bidragen inte alltid exakt till avvikelsen.

I februari rapporterade företagen om en svag ökning för ordringången från hemmamarknaden och en oförändrad ordringång från exportmarknaden. Detta efter att i januari ha rapporterat om en minskad ordringång på båda marknaderna. Industrieföretagens omdömen om storleken på den nuvarande orderstocken är lika starka som normalt. Produktionsvolymen uppges sammantaget ha minskat något de senaste tre månaderna. Synen på företagens färdigvarulager är positivare än det historiska genomsnittet.

Företagen rapporterar att antalet anställda de senaste tre månaderna har minskat. Anställningsplanerna indikerar en fortsatt minskning av personalstyrkan de kommande tre månaderna. Företagens förväntningar på försäljningspriserna indikerar sammantaget höjda priser i något högre omfattning än normalt, både på hemmamarknaden och exportmarknaden.

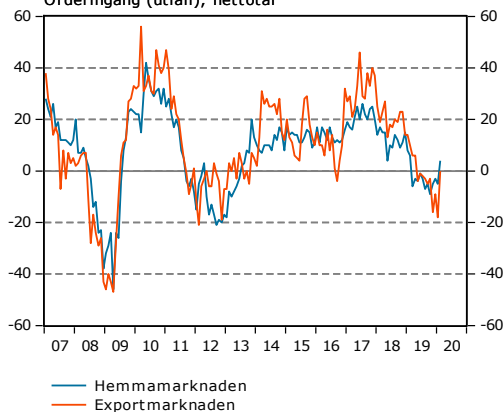
Tillverkningsindustri

Frågors bidrag till konfidensindikator

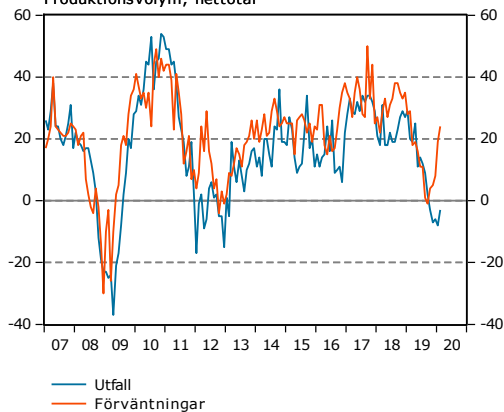
Tillverkningsindustri

Orderingång (utfall, netttotal)

Tillverkningsindustri

Produktionsvolym, netttotal

Tabell 4 Tillverkningsindustri

Säsongrensade nettotal

	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Utfall och nuläge					
Produktionsvolym	15	-6	-8	-3	--
Orderingång hemmamarknad	6	-3	-5	4	-
Orderingång exportmarknad	12	-9	-18	0	-
Orderstock, nulägesomdöme	-15	-17	-13	-15	=
Exportorderstock, nulägesomdöme	-9	-17	-15	-15	-
Färdigvarulager, nulägesomdöme	13	13	7	4	+
Antal anställda	-7	-15	-16	-16	-
Förväntningar och planer					
Produktionsvolym	22	8	19	24	+
Försäljningspriser hemmamarknad	9	6	11	12	+
Försäljningspriser exportmarknad	2	-2	5	4	+
Antal anställda	-11	-8	-6	-10	+

Bygg- och anläggning

FALLANDE ANBUDSPRISER

Konfidensindikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet sjönk marginellt i februari. Det är fortsatt omdömen om orderstockarnas storlek som bidrar till det något starkare stämningsläget medan husbyggarnas anställningsplaner bidrar negativt till indikatorns nivå.

Tabell 5 Konfidensindikator och ingående frågors bidrag

Bidrag till indikatorns avvikelse från 100

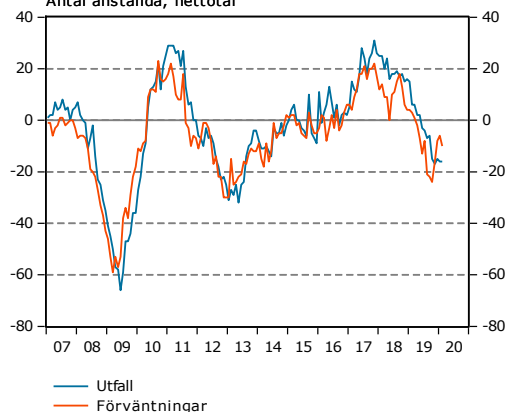
	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff
Konfidensindikator	102,5	102,0	101,2	-0,8
Orderstock, nulägesomdöme	2,8	3,0	2,8	-0,2
Antalet anställda, förväntningar	-0,3	-1,0	-1,7	-0,7

Anm. På grund av avrundning summerar bidragen inte alltid exakt till avvikelsen.

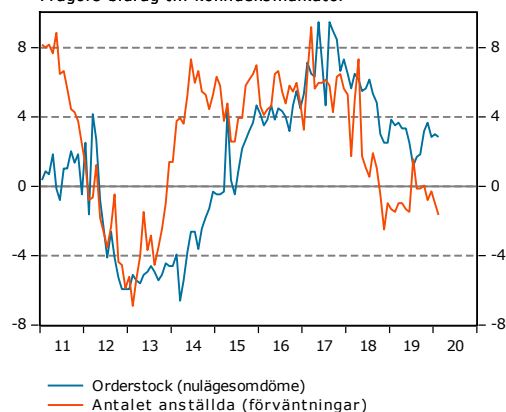
Företagen inom bygg- och anläggningsverksamhet rapporterar sammantaget om ett ökat byggande i nivå med det normala. Signalerna skiljer sig dock åt. Bland husbyggarna har byggandet varit i stort sett oförändrat medan det bland anläggningsbyggarna har ökat. När det gäller de kommande tre månaderna är företagen mer enade och tror på ett närmast oförändrat byggande.

Tillverkningsindustri

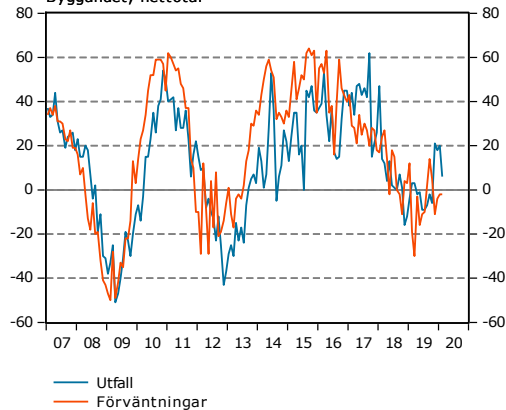
Antal anställda, netttotal

Bygg- & anläggning

Frågors bidrag till konfidensindikator

Bygg- & anläggning

Byggandet, netttotal

Inom anläggningsverksamhet har orderstocken ökat starkt medan den var oförändrad för husbyggarna. Kommande tremånadersperiod väntas orderstockarna vara närmast oförändrade.

Byggföretagen rapporterar sammantaget att antalet anställda har minskat de tre senaste månaderna, vilket förklaras av utvecklingen bland husbyggarna. Planerna för de kommande månaderna tyder på fortsatta personalneddragningar.

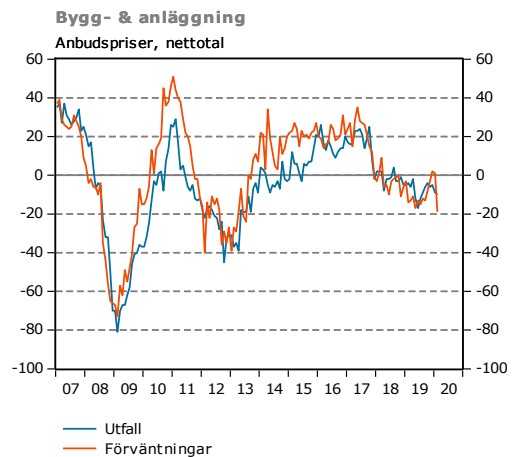
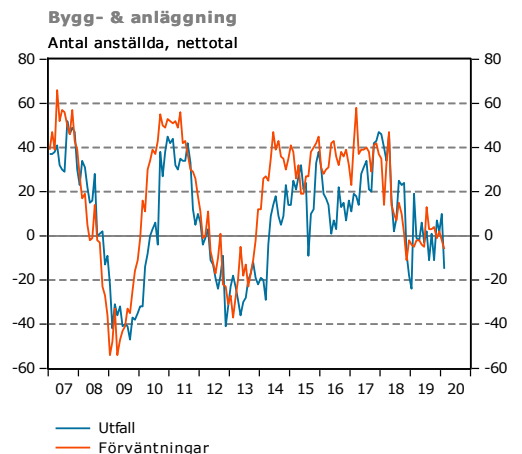
Otillräcklig efterfrågan är, i samma utsträckning som föregående månad, det främsta hindret för ett ökat byggande.

Byggföretagen rapporterar om fallande anbudspriser och fler företag än normalt förväntar sig att anbudspriserna fortsätter att sjunka de kommande månaderna.

Tabell 6 Bygg- och anläggning

Säsongrensade netttotal

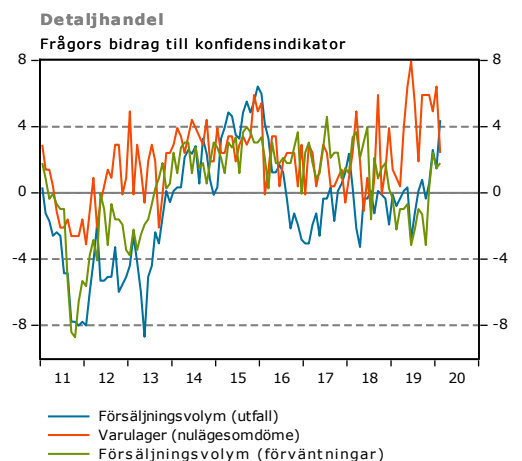
	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Utfall och nuläge					
Byggandet	7	18	20	6	-
Anbudspriser	-5	-5	-9	-10	-
Orderstock, förändring	5	21	26	7	+
Orderstock, nulägesomdöme	-24	-7	-6	-7	+
Antal anställda	-2	2	10	-15	-
Förväntningar och planer					
Byggandet	12	-4	-2	-2	-
Anbudspriser	0	2	1	-19	-
Orderstock	11	6	10	4	-
Antal anställda	4	2	-2	-6	-

Detaljhandel

STIGANDE FÖRSÄLJNINGSPRISER

Detaljhandelns konfidensindikator föll med 0,8 enheter, från 109,4 till 108,6, till följd av svagare varulageromdömen. Samtliga frågor i indikatorn bidrar positivt till indikatorns jämförelsevis höga nivå, men det är den positiva synen om de senaste månadernas försäljningstillväxt som bidrar mest.

Tabell 7 Konfidensindikator och ingående frågors bidrag

Bidrag till indikatorns avvikelse från 100

	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff
Konfidensindikator	109,9	109,4	108,6	-0,8
Försäljningsvolym, utfall	2,6	1,5	4,4	2,9
Varulager, nulägesomdöme	4,9	6,4	2,4	-4,0
Försäljningsvolym, förväntningar	2,4	1,5	1,8	0,3

Anm. På grund av avrundning summerar bidragen inte alltid exakt till avvikelsen.

Betydligt fler detaljhandelsföretag än normalt rapporterar att försäljningsvolymen har ökat. De starka signalerna kommer från företagen inom dagligvaruhandeln. Även förväntningarna på kommande månaders försäljningsvolym är sammantaget något mer optimistiska än normalt.

Detaljhandelns samlade omdöme om nuvarande försäljnings-situation är betydligt mer positivt än normalt, däremot förväntar sig något färre företag än normalt en förbättring på sex månaders sikt.

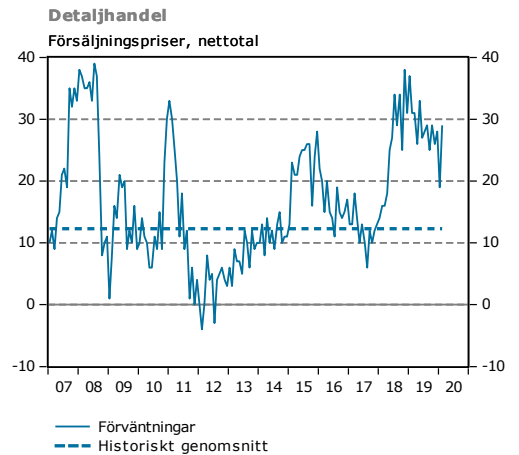
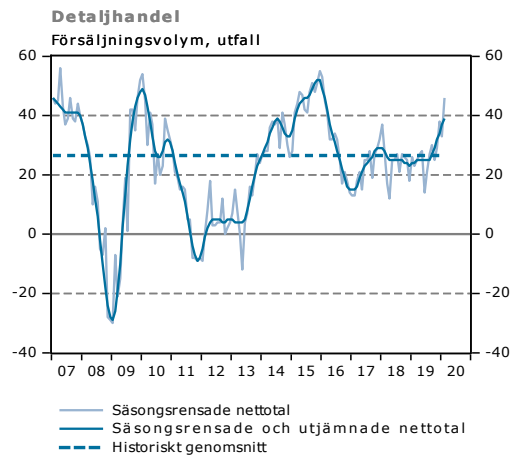
Antalet anställda uppges sammantaget ha ökat svagt de senaste månaderna och företagen planerar för fortsatta nyanställningar de närmaste månaderna. Inom sällanköpshandeln har dock sysselsättningsutvecklingen varit svag och väntas fortsätta att vara det.

En relativt hög andel företag förväntas kunna höja försäljningspriserna de närmaste månaderna. Den höga andelen kan härledas till företagen inom handel med motorfordon och dagligvaruhandeln där betydligt fler företag än normalt flaggar för prishöjningar.

Tabell 8 Detaljhandel

Säsongsrensade netttotal

	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Utfall och nuläge					
Försäljningsvolym	27	38	33	46	++
Nuvarande försäljningssituation	4	14	14	22	++
Varulager, nulägesomdöme	26	16	13	21	+
Antal anställda	3	7	3	5	+
Förväntningar och planer					
Försäljningsvolym	40	48	45	46	+
Försäljningspriser	12	28	19	29	++
Inköp av varor	17	26	25	26	+
Antal anställda	2	10	7	6	+
Försäljningssituation om 6 mån	44	42	37	40	-

Detaljhandeln definieras som:

Handel med motorfordon (SNI 45) +
Dagligvaruhandel (SNI 47.11 + 47.2) +
Sällanköpshandel (SNI 47.19 + 47.4-9) +
Detaljhandel med drivmedel (SNI 47.3)

Tjänstesektorn

FÄRRE ANSTÄLLDA, MEN POSITIVA ANSTÄLLNINGSPLANER

Konfidensindikatorn för tjänstesektorn föll med 1,4 enheter i februari till 91,8. Företagets egen verksamhet bedöms ha förbättrats, men i lägre utsträckning än i januari, vilket är huvudorsaken till fallet i indikatorn. Även de båda frågorna om de senaste månadernas efterfrågan på företagets tjänster, samt förväntan på de kommande månadernas efterfrågan bidrog negativt. Alla tre frågor bidrar också till att indikatorn ligger under sitt historiska medelvärde.

Tabell 9 Konfidensindikator och ingående frågars bidrag

Bidrag till indikatorns avvikelse från 100

	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff
Konfidensindikator	91,1	93,2	91,8	-1,4
Företagets verksamhet, utfall	-2,4	-2,0	-2,7	-0,7
Efterfrågan, utfall	-3,8	-2,9	-3,3	-0,4
Efterfrågan, förväntningar	-2,8	-1,9	-2,2	-0,3

Anm. På grund av avrundning summerar bidragen inte alltid exakt till avvikelsen.

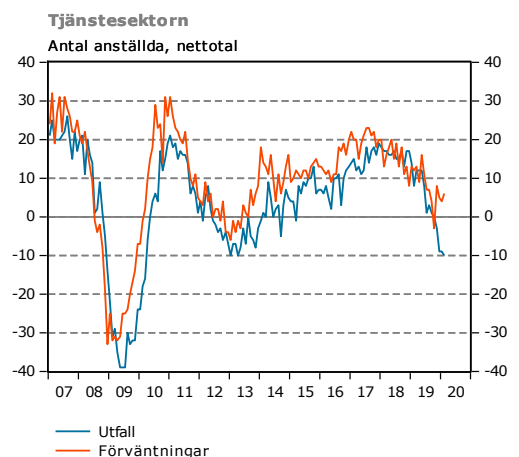
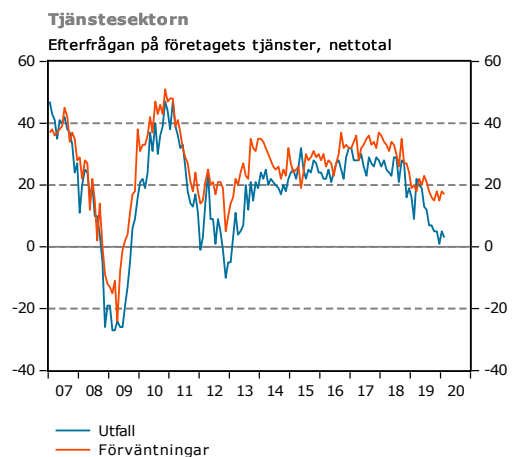
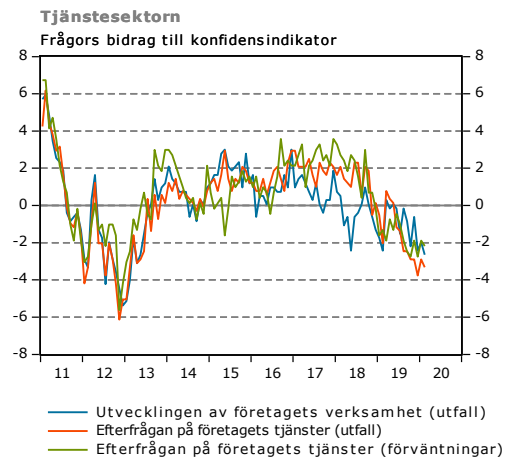
Det samlade omdömet om storleken på ineliggande uppdrag är oförändrat sedan i januari och är även i februari något mer negativt än normalt. Försäljningspriserna har de senaste månaderna kunnat höjas i ungefär normal omfattning. Även förväntningarna på priserna de närmaste tre månaderna ligger i linje med sitt historiska medelvärde.

Företagen uppger att antalet anställda har minskat de senaste månaderna. Anställningsplanerna tyder dock på nyanställningar i ungefär normal omfattning de kommande tre månaderna.

Tabell 10 Tjänstesektorn

Säsongrensade netttotal

	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Utfall och nuläge					
Företagets verksamhet	22	9	11	8	-
Efterfrågan	18	1	5	3	-
Uppdragsvolym, nulägesomdöme	-25	-28	-28	-28	-
Försäljningspriser	4	4	4	5	+
Antal anställda	1	-9	-9	-10	-
Förväntningar och planer					
Efterfrågan	24	15	18	17	-
Försäljningspriser	10	9	8	8	-
Antal anställda	7	5	4	6	-

Hushåll

LJUS SYN PÅ DEN EGNA EKONOMIN

Hushållens konfidensindikator steg jämförelsevis mycket i februari, från 92,7 till 98,5. Indikatorns nivå är den högsta uppmätta sedan september 2018, men pekar trots detta på ett något svagare stämningläge än normalt. Den starka uppgången beror på en mer positiv syn på utvecklingen av den egna ekonomin, såväl de senaste som de kommande tolv månaderna. De fortsatt pessimistiska förväntningarna på utvecklingen av den svenska ekonomin tolv månader framåt och inställningen till kapitalvaruinköp i nuläget håller nere konfidensindikatorn under sitt historiska genomsnitt.

Tabell 11 Konfidensindikator och ingående frågars bidrag

Bidrag till indikatorns avvikelse från 100

	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Diff
Konfidensindikator	94,7	92,7	98,5	5,8
Egen ekonomi nu	1,7	0,9	3,4	2,5
Egen ekonomi om 12 mån.	1,7	0,1	2,8	2,7
Svensk ekonomi nu	-1,7	-1,3	-1,0	0,3
Svensk ekonomi om 12 mån.	-4,3	-4,0	-3,5	0,5
Köp av kapitalvaror nu	-2,7	-3,0	-3,3	-0,3

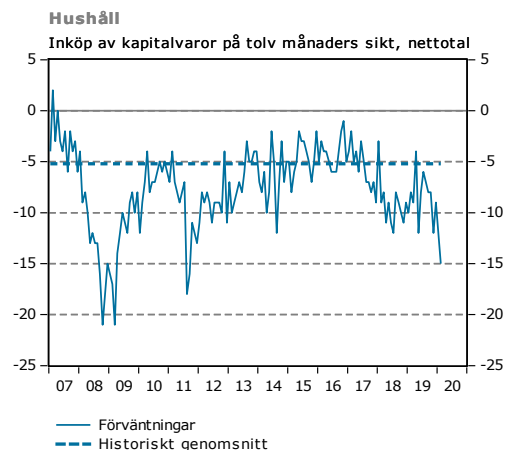
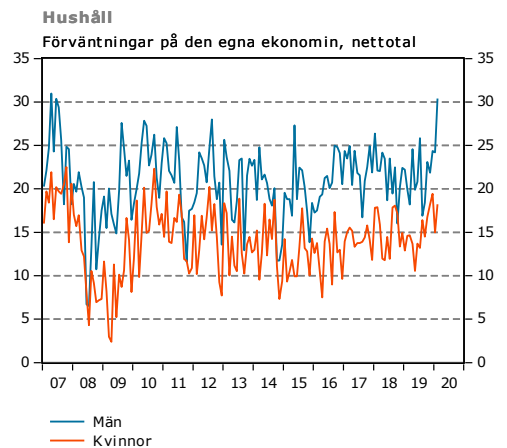
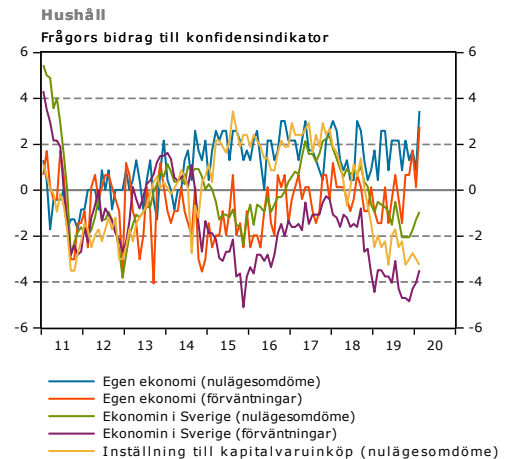
Anm. På grund av avrundning summerar bidragen inte alltid exakt till avvikelserna.

Svaren på frågorna om hushållens egen ekonomiska situation var mycket starka i februari. Förväntningarna på utvecklingen av den egna ekonomin på tolv månaders sikt är de mest optimistiska sedan 2007. Det var främst männens optimism som drog upp nettotalet för frågan. Män har generellt mer optimistiska förväntningar om sin egen ekonomi än kvinnor men, i februari var skillnaden mellan könen större än vanligt.

Det är ovanligt många hushåll som säger att deras egen ekonomiska situation är sådan att de sparar. Under de kommande tolv månaderna tror även fler hushåll än normalt att de kommer att kunna spara något. Trots hushållens ljusa bild av den egna ekonomin är det jämförelsevis många hushåll som planerar att minska sina kapitalvaruinköp det kommande året.

Hushållens dystra svar på frågorna om den svenska ekonomin håller i sig. Både förväntningarna på den svenska ekonomin på tolv månaders sikt och förväntningarna på arbetslösheten i Sverige är betydligt mer pessimistiska än normalt.

Pris- och ränteförväntningar: Hushållens inflationsförväntningar på tolv månaders sikt är oförändrade och uppgår till 3,4 procent. Samtidigt har förväntningarna på den rörliga bostadsräntan justerats ner på samtliga tidshorisonter.

Tabell 12 Hushållsfrågor

Säsongrensade nettotal

	Medel	dec 2019	jan 2020	feb 2020	Läget
Utveckling de senaste tolv månaderna					
Egen ekonomi (bättre - sämre)	9	13	11	17	++
Svensk ekonomi (bättre - sämre)	-8	-24	-20	-17	-
Risken att bli arbetslös (ökat - minskat)	-9	-13	-11	-11	+
Nulägesomdömen					
Kapitalvaruinköp (rätt - fel tidpunkt)	11	0	-1	-2	--
Att spara (fördelaktigt - ofördelaktigt)	18	20	22	20	+
Ekonomisk situation (sparar - skuldsätter sig)	57	70	70	72	++
Förväntningar på tolv månaders sikt					
Egen ekonomi (bättre - sämre)	19	22	19	24	++
Svensk ekonomi (bättre - sämre)	4	-28	-26	-22	--
Arbetslösheten (öka - minska)	8	43	40	39	--
Egna inköp av kapitalvaror (mer - mindre)	-5	-9	-12	-15	--
Eget sparande (troligt - inte troligt)	48	57	53	59	+

Tabell 13 Inflation och boräntor

Medelvärden i procent exklusive extremvärden

	nov 2019	dec 2019	jan 2020	feb 2020
Uppfattad inflation nu	3,7	3,5	3,4	3,3
Förväntad inflation om 12 mån	3,4	3,2	3,4	3,4
Förväntad rörlig bostadsränta om 1 år	2,42	2,47	2,62	2,54
Förväntad rörlig bostadsränta om 2 år	2,83	2,84	3,02	2,86
Förväntad rörlig bostadsränta om 5 år	3,43	3,41	3,51	3,40
Genomsnittlig listränta	2,10	2,10	2,22	2,22

Anm. Genomsnittlig listränta beräknas som ett medelvärde för fem av de största bankernas 3-månaders listräntor, i nära anslutning till undersökningsperiodens början.

I statistikdatabasen på www.konj.se finns hushållsstatistiken uppdelad på kön, ålder och region.

FÖRDJUPNING

Urvalsminskning i Konjunkturbarometern företag

I en urvalsundersökning är urvalsstorleken en viktig faktor att beakta. Inför urvalsbytet i Konjunkturbarometern företag i maj 2019 genomförde Konjunkturinstitutet (KI) en analys av möjligheten att minska urvalet i undersökningen. I denna fördjupning beskrivs denna analys kortfattat.

Ett stort urval minskar risken för slumpmässiga fel men medför samtidigt ökade kostnader för genomförandet av undersökningen. I en tid där antalet undersökningar i samhället ökar är det också önskvärt att begränsa företagens uppgiftslämnarbörda. Det är viktigt att potentiella effekter av minskade urvalsstorlekar studeras innan en sådan åtgärd genomförs eftersom urvalsundersökningar inte kan göras om.

Den befintliga urvalsmetodiken studerades i syfte att identifiera stratum (se marginalruta) där urvalsstorlekarna förväntades kunna minskas utan att resultatet från undersökningen påverkas nämnvärt. Minskningar i dessa stratum användes sedan som ingångsvärden i simuleringar på data i Konjunkturbarometerns faktiska undersökning för perioden maj 2018 till och med mars 2019. För var och en av dessa 11 månader genomfördes 10 000 simuleringar per bransch, där olika, men samma antal, företag slumpmässigt uteslöts vid varje simulering. Resultaten av simuleringarna jämfördes sedan med publicerade resultat baserade på det faktiska urvalet.

Skillnaderna mellan de simulerade resultaten med begränsat urval och de publicerade resultaten var i allmänhet små. Detta ledde till beslutet att minska storleken på urvalet. Effekten blev att antalet företag i urvalet minskade med cirka 20 procent, från ca 6 800 till ca 5 500 företag i samband med urvalsbytet i maj 2019.

Skäl till att minska urvalsstorleken

Det huvudsakliga argumentet för att minska storleken på urvalet i KI:s företagsundersökning är att minska företagets uppgiftslämnarbörda. I en undersökning bör inte fler uppgifter än nödvändigt samlas in och det finns i Sverige ett uttalat mål att myndigheter ska sträva efter att minska uppgiftslämnarbördan för företag.¹ Det finns också andra fördelar med ett minskat urval. För KI medför ett minskat urval lägre kostnader, exempelvis genom

Begrepp

Cut-off gräns

Det minsta antalet anställda ett företag måste ha för att ingå i urvalsramen.

Målpopulation

Företag med verksamhet i Sverige i de branscher som Konjunkturbarometern företag undersöker.

Stratum

Icke-överlappande delmängder som tillsammans täcker hela urvalsramen. Stratum definieras med syfte att företagen inom dessa ska ha liknande egenskaper. Stratifierat urval används för att urvalet ska vara representativt för målpopulationen. I Konjunkturbarometern företag stratifieras på antal anställda och branschtillhörighet.

Täckningsgrad

Avser hur väl ramen täcker målpopulationen.

Urvalsbransch

Bransch definieras enligt Svensk Näringsgrensinndelning (SNI) på 2 till 4 siffrors nivå, som urvalet stratifieras på. Urvalsbranscherna är till viss del styrda av vilka branscher Konjunkturinstitutet själva vill publicera, samt vilka som ska redovisas till EU.

Urvalsram

Företag som ingår i målpopulationen och som har fler anställda än cut-off gränsen i dess urvalsbransch.

¹ Förordningen om den officiella statistiken (SFS 2001:100).

mindre arbete med Konjunkturbarometerens företagsregister, färre frågor från uppgiftslämnare och mindre arbete vid urvalsbyte. Dessutom minskar kostnaden för pappersutskick och färre utskick innebär även minskad miljöpåverkan.

Den största nackdelen med ett minskat urval är en ökad risk för slumpmässiga fel. Om urvalet minskas genom att cut-off gränsen för antalet anställda höjs, minskar även urvalsramen och täckningsgraden blir lägre. Låg täckningsgrad kan i sin tur öka risken för att resultatet inte speglar målpopulationen på ett korrekt sätt. En minskning i urvalet riskerar därmed att få oönskade konsekvenser, till exempel i form av tidsseriebrott.

Befintlig urvalsmetodik

Konjunkturbarometern är en panelundersökning uppdelad i fyra olika sektorer: tillverkningsindustri, tjänstesektor, handel och byggindustri. Urvalet är ett totalurval för företag med fler än 100 anställda. Av de företag som har färre än 100 anställda dras en delmängd till undersökningen. Urvalsbyte görs en gång per år.² Alla företag som ingår i urvalet tillfrågas varje månad till nästa urvalsbyte. Denna analys gjordes på urvalet som började användas i maj 2018.

Vid framtagande av urvalsramen används Statistiska centralbyråns (SCB) system för samordning av rampopulationer och urval (SAMU) för mars månad.³ SAMU är en ögonblicksbild av SCB:s företagsregister (FDB), som är heltäckande. Användningen av SAMU innebär att urvalsramen är alla företag som har fler anställda än cut-off gränsen.

Urvalet stratifieras på bransch och storleksklass. Urvalsbranscherna är definierade utifrån Svensk Näringsgrensindelning (SNI). Storleksklasserna är definierade utifrån antalet anställda i företagen. Cut-off gränsen varierar mellan 5 och 50 anställda beroende på sektor och bransch. Totalt dras urval i 96 urvalsbranscher och 6 storleksklasser.⁴ Inom varje sektor dras urval i mellan 3 och 40 urvalsbranscher.

SCB framställer, utifrån KI:s önskemål, en urvalsram och tar fram underlag, som KI använder för att bestämma

² I samband med urvalsbyten sker naturligt förändringar i urvalsbranscher, på grund av att sammansättningen av företag av olika storlekar ändras, samt att företag omklassificeras till en annan bransch.

³ SAMU uppdateras fyra gånger per år. Uppdateringen i mars används för att många organisatoriska omstruktureringar görs vid årsskiftet. Dessa har hunnit bli bokförda i FDB i början av februari.

⁴ Storleksklasserna som används är 5–9, 10–19, 20–49, 50–99, 100–199 och 200 eller fler anställda.

urvalsstorlekar i olika branscher och storleksklasser. KI väljer därefter själva hur många företag som ska dras till undersökningen i varje stratum. Till sist drar SCB företagen ur SAMU och levererar urvalet till undersökningen.

Tabell 4 Urvalet maj 2018, antal företag

Sektor	Urvalsram	Urvalsstorlek	Andel av urvalsram
Tillverkningsindustri	3 511	1 704	49%
Byggindustri	5 306	478	9%
Handel	8 486	1 477	17%
Tjänstesektorn	7 860	3 129	38%
Totalt	24 901	6 526	26%

Tabell 5 Urvalet maj 2018, vikt i antal anställda

Sektor	Urvalsram	Urvalsstorlek	Andel av urvalsram
Tillverkningsindustri	437 252	367 423	84%
Byggindustri	200 954	91 009	45%
Handel	387 316	282 404	73%
Tjänstesektorn	828 612	681 136	82%
Totalt	1 854 914	1 421 972	76%

Strategi för minskning av urval

Urvalsmetodiken som redovisas ovan analyserades i syfte att identifiera stratum där urvalsstorlekarna förväntades kunna minskas utan att resultatet från undersökningen påverkas nämnvärt på aggregerad nivå.

Den strategi KI har valt för hur urvalsstorleken kan minskas baseras på fyra olika angreppssätt. I denna del redogörs först för dessa fyra olika angreppssätt, därefter beskrivs den totala effekten av dessa tillsammans. För varje angreppssätt redovisas det förslag till förändringar som lades fram.

UTESLUTA STRATUM MED LITEN VIKT

Historiskt har KI försökt att i så stor utsträckning som möjligt använda generella regler för cut-off gränser för branscher inom respektive sektor.⁵ På så vis blir det lättare att förstå hur undersökningen är uppbyggd och beställningen av urvalet förenklas. Nackdelen med generella cut-off gränser är att urvalet därmed inkluderar företag som har mycket liten betydelse för resultatet

⁵ Exempelvis har alla företag inom sektorn tillverkningsindustri haft 20 anställda som cut-off gräns. För handeln var gränsen olika för tre delar, 50 anställda inom partihandel, 20 inom handel med motorfordon och 5 i den övriga detaljhandeln.

inom enskilda branscher. Dessutom medför mer generella cut-off gränser, på grund av branschstrukturen, att vissa stratum blir så små att rotation i urvalet försvåras. När ett stratum utesluts påverkas urvalsramen och därmed minskar branschens vikt (mätt med antal anställda).

Tabell 3 visar hur de föreslagna förändringarna i cut-off gränser påverkar urvalsstorleken. Exempelvis minskas antalet dragna företag i urvalet för handeln med nästan 14,8 procent.

Tabell 6 Föreslagna minskade urvalsstorlekar i stratum med liten vikt

Sektor	Antal företag i urval	Antal uteslutna företag	Andel uteslutna företag
Tillverkningsindustri	1 704	126	7,4%
Byggindustri	478	-	-
Handel	1 477	218	14,8%
Tjänstesektorn	3 129	55	1,9%
Totalt	6 526	399	6,1%

Tabell 4 visar hur stor andel av urvalsramen som utesluts till följd av höjda cut-off gränser. I handeln utesluts 4,9 procent av sektorns vikt till följd av detta.

Tabell 7 Urvalsramens förändring till följd av höjda cut-off gränser

Sektor	Antal anställda i urvalsram	Utesluten vikt urvalsram	Andel utesluten vikt
Tillverkningsindustri	437 252	9 735	2,2%
Byggindustri	200 954	-	-
Handel	387 316	18 981	4,9%
Tjänstesektorn	828 612	12 798	1,6%
Totalt	1 854 914	41 514	2,3%

MINSKA URVALSSTORLEKAR I BRANSCHER MED LITEN VIKT

En del branscher, där resultaten särredovisas, har jämförelsevis liten betydelse i ett eller flera branschaggregat. De mindre storleksklasserna kan i detta fall ändå ha en jämförelsevis stor påverkan på den enskilda branschens resultat. Därför vill vi inte höja cut-off gränsen för branschen, utan istället minska storleken på urvalet i de mindre storleksklasserna. I detta, och följande,

angreppssätt, påverkas inte urvalsramen.⁶ Tabell 5 visar hur många företag som utesluts till följd av detta angreppssätt.

Tabell 8 Föreslagna minskade urvalsstorlekar i branscher med liten vikt

Sektor	Antal företag i urval	Antal uteslutna företag	Andel uteslutna företag
Tillverkningsindustri	1 704	60	3,5%
Byggindustri	478	-	-
Handel	1 477	12	0,8%
Tjänstesektorn	3 129	249	8,7%
Totalt	6 526	321	4,9%

MINSKA URVALET I STRATUM DÄR EXTRA FÖRETAG DRAS

I Konjunkturbarometern företag är det stor skillnad i antalet företag i olika stratum. I de stratum som har flest företag har vi tidigare haft större urvalsstorlekar än vad som motiverats av att kunna uttala oss om den enskilda branschen. Detta för att få bättre skattningar i branschaggregat. Det är dock möjligt att det går att minska urvalet i dessa stratum utan att det får några större negativa konsekvenser (den föreslagna neddragningen redovisas i tabell 6).

Tabell 9 Föreslagna minskade urvalsstorlekar i stratum där extra företag dras

Sektor	Antal företag i urval	Antal uteslutna företag	Andel uteslutna företag
Tillverkningsindustri	1 704	99	5,8%
Byggindustri	4786	6	1,3%
Handel	1 477	156	10,6%
Tjänstesektorn	3 129	169	5,9%
Totalt	6 526	430	6,6%

MINSKAT URVAL I BRANSCHEN FÖRVALTARE AV EGNA FASTIGHETER

I branschen förvaltare av egna fastigheter används företagets omsättning som en proxy för antalet anställda.⁷ I denna bransch

⁶ Detta eftersom kvarvarande företag i storleksklassen räknas upp med motsvarande vikt som de uteslutna företagen hade. Därmed bibehålls branschens relativa vikt i de branschaggregat där branschen ingår.

⁷ Många företag i denna bransch har få anställda, trots hög omsättning. Omsättningen antas därför bättre spegla företagets storlek än antal anställda.

har KI tidigare dragit oproportionerligt många företag relativt branschens storlek.⁸

Tabell 10 Föreslagna minskade urvalsstorlekar i förvaltare av egna fastigheter

Bransch	Antal företag i urval	Antal uteslutna företag	Andel Uteslutna företag
Förvaltare av egna fastigheter	262	177	67,5 %

SAMMANTAGEN EFFEKT PÅ URVALET

När de fyra ovanstående angreppssätten genomförs samtidigt leder det till att antalet företag i urvalet minskar med cirka 20 procent, se tabell 8. I termer av antalet anställda stannar dock neddragningen på 2,5 procent, se tabell 9.

Tabell 11 Föreslagna minskningar, antal företag

Sektor	Faktisk 2018		Simulerad 2018		Andel uteslutna företag
	Urvalsram	Urvalsstorlek	Urvalsram	Urvalsstorlek	
Tillverkningsindustri	3 511	1 704	3 297	1 419	16,7%
Byggindustri	5 306	478	5 306	472	1,3%
Handel	8 486	1 477	6 254	1 091	26,1%
Tjänstesektorn	7 860	3 129	7 561	2 479	20,8%
Totalt	24 901	6 526	22 156	5 376	19,5%

Tabell 12 Föreslagna minskningar, antal anställda

Sektor	Faktisk 2018		Simulerad 2018		Andel uteslutna anställda
	Urvalsram	Urvalsstorlek	Urvalsram	Urvalsstorlek	
Tillverkningsindustri	437 252	367 423	427 517	353 195	3,3%
Byggindustri	200 954	91 009	200 954	90 704	0,2%
Handel	387 316	282 404	368 335	273 561	2,3%
Tjänstesektorn	828 612	681 136	815 814	637 799	2,9%
Totalt	1 854 914	1 421 972	1 812 620	1 355 259	2,5%

AVGRÄNSNINGAR

En annan möjlighet för minskning av urvalsstorleken är att frångå principen om totalurval i storleksklassen som utgörs av företag med 100–199 anställda. För vissa branscher är vikten, i antal anställda, i den storleksklassen relativt liten jämfört med de övriga storleksklasserna. KI har valt att avvakta med att

⁸ Den tidigare metoden innebar att alla företag över cut-off gränsen ingick i urvalet. Minskat urval i denna bransch föreslogs att göras genom att dra ett slumpmässigt urval bland de företag som hade mellan 20 och 99 "anställda" enligt proxyvariabeln.

analysera en sådan förändring, dels för att avgränsa projektets storlek, dels för att begränsa antalet förändringar i urvalsmetodiken vid ett och samma tillfälle.

Beräkning av netttotal

Majoriteten av frågorna i Konjunkturbarometern företag redovisas i form av så kallade netttotal.⁹ Ett netttotal är skillnaden mellan andelen respondenter som exempelvis svarat ”ökat” respektive ”minskat” på en fråga. I denna fördjupning används jämförelser av netttotal för att redovisa effekten av den föreslagna urvalsminskningen.

Exempel på uträkning av netttotal: 40 procent av företagen uppger att produktionsvolymen har ökat och 10 procent att den har minskat (50 procent uppger att den är oförändrad). Nettotalet blir i det här fallet 30 ($40 - 10 = 30$). Således antar netttotal alltid värden mellan -100 (alla respondenter har angett ett negativt svarsalternativ) och +100 (alla respondenter har angett ett positivt svarsalternativ).¹⁰

Simulering

För att undersöka hur stor påverkan ett minskat urval skulle ha haft på redan publicerade resultat genomförde vi simuleringar utifrån den presenterade strategin. Vi använde oss av en tidsperiod med samma urval i undersökningen, maj 2018 till mars 2019. För var och en av dessa 11 månader genomförde vi 10 000 simuleringar per urvalsbransch. För varje simulering utslöt vi slumpmässigt företag så att den slutliga urvalsstorleken var enligt tabell 8. Därefter räknade vi samman resultaten för branscher där nytt resultat hade simulerats med branscher där inga förändringar i urvalsstorlekar föreslagits, för att kunna se påverkan även på sektornivå.

RESULTAT

I detta avsnitt redovisas resultaten av simuleringarna med minskade urvalsstorlekar på icke säsongsrensade netttotal för en fråga per sektor. För övriga frågor som har simulerats, men som inte redovisas här, blev slutsatserna liknande. Effekterna av minskningarna i urvalet i byggindustrin var så små att dessa resultat ej redovisas här. Från resultatet av simuleringarna redovisas

Diagramförklaring

I diagrammen jämförs den publicerade icke säsongsrensade originalserien med ett medelvärde av de 10000 simuleringarna. Max och min är det högsta respektive lägsta värdet av alla simuleringar. Standardavvikelse för de simulerade värdena används för att visa på variationen i simuleringarna. Det grå bandet är ett intervall, medelvärde +/- en standardavvikelse.

⁹ Vissa frågor har fler svarsalternativ eller besvaras numeriskt.

¹⁰ För en mer utförlig beskrivning av hur netttotal beräknas, se appendix.

medelvärde, standardavvikelse, max- och minvärde tillsammans med publicerade resultat.

I diagram 1 jämförs den publicerade originalserien för frågan om produktionsvolym inom tillverkningsindustrin¹¹ med en serie som visar medelvärdet av simuleringarna. Resultatet av simuleringarna visar på små skillnader mot originalserien. Standardavvikelsen för simuleringarna av nettotalet för en period är ungefär 0,5 enheter och är i stort sett den samma för alla månader. En halv enhet är jämförelsevis lite. Det kan jämföras med att nettotalet för frågan i genomsnitt har rört sig med 5,3 enheter från en månad till en annan under den period vi simulerade. Max- och minvärden från simuleringarna visar att även för de mest extrema utfallen blir resultaten nära originalserien.

I diagram 2 redovisas frågan om utvecklingen av företagets verksamhet inom tjänstesektorn.¹² Även för tjänstesektorn visar resultaten på små skillnader gentemot originalserien. Standardavvikelsen är också för denna sektor i genomsnitt 0,5 enheter.

Slutligen redovisas resultaten för frågan om försäljningsutveckling i handeln¹³ i diagram 3. För handeln blev standardavvikelsen i de simulerade resultaten större än för tillverkningsindustrin och tjänstesektorn, i genomsnitt 1,5 enheter över hela perioden. Även denna variation är dock låg, jämfört med hur tidserien normalt rör sig.

KÄNSLIGHETSANALYS

För att undersöka vad som händer om urvalsstorlekarna istället minskas relativt mycket i en enskild bransch, istället för att minska i olika typer av branscher, gör vi ett test med branschen ”Detaljhandel med brett sortiment”. Branschen har jämförelsevis stor vikt i storleksklasser med mindre företag.

Diagram 1 Tillverkningsindustri, Nettotal, maj 2018 – mars 2019

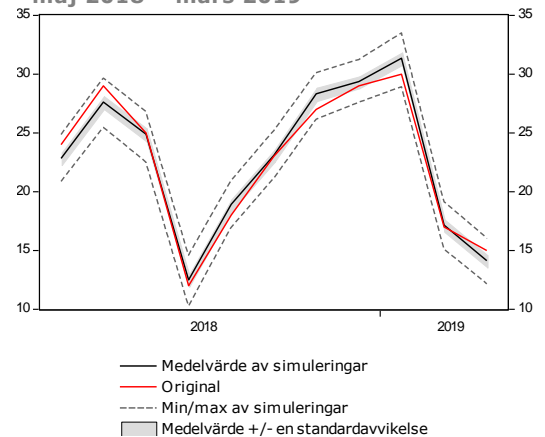

Diagram 2 Tjänstesektorn, Nettotal, maj 2018 – mars 2019

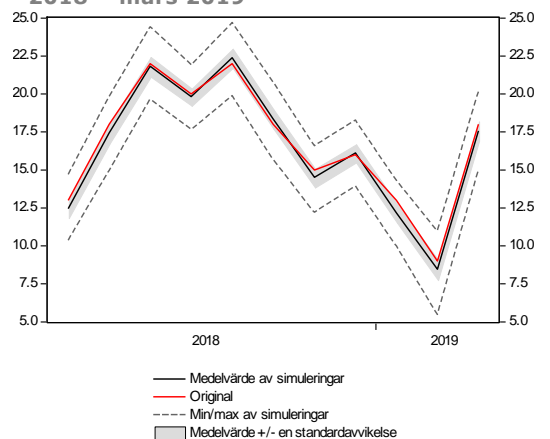
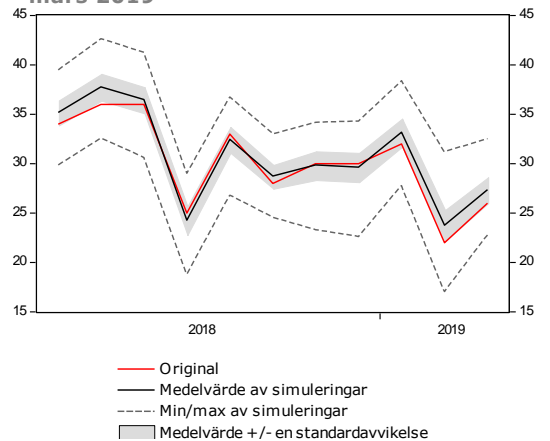

Diagram 3 Handeln, Nettotal, maj 2018 – mars 2019

¹¹ Frågeformulering med svarsalternativ: Produktionsvolymen har de senaste 3 månaderna (ökat, varit oförändrad, minskat)

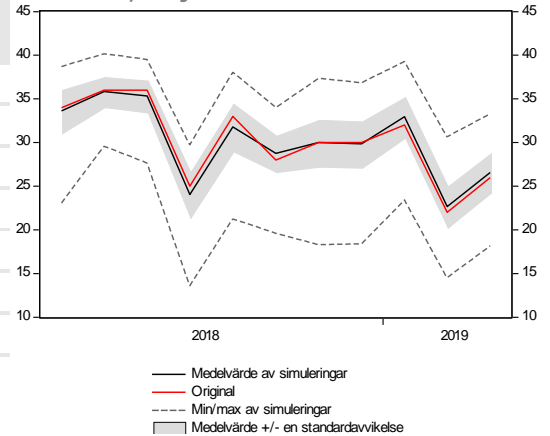
¹² Hur har företagets verksamhet utvecklats de senaste 3 månaderna (förbättrats, varit oförändrad, försämrats).

¹³ Försäljningsvolymen har de senaste 3 månaderna (ökat, varit oförändrad, minskat)

Tabell 13 Testsimulering, detaljhandel med brett sortiment

Antal anställda	Antal företag i urvalsram	Antal företag i urval 2018	Antal företag i simulering	Minskat urval	Antal anställda
5-9	592	30	10	20	3 991
10-19	634	30	10	20	8 804
20-49	465	39	10	29	14 052
50-99	160	30	10	20	11 062
100-199	64	64	64	0	8 482
>=200	22	22	22	0	34 167
Totalt	1 937	215	126	89	80 558

Diagram 4 Testsimulering, Handeln, Nettotal, maj 2018 – mars 2019

I testet minskas urvalet med 89 företag (se tabell 10), vilket kan jämföras med den tidigare simuleringen, där det totalt uteslöts 386 företag i olika branscher i handeln.

Liksom i den första simuleringen för handeln hamnar medelvärdet nära originalserien (se diagram 4). Däremot blir standardavvikelsen i testsimuleringen högre, i genomsnitt 2,5 enheter över hela perioden. I testet uteslöts alltså en fjärdedel så många företag som i den tidigare simuleringen, men standardavvikelsen fördubblades nästan. Det innebär att osäkerheten i skattningarna skulle bli större för handeln som helhet, om uteslutning av företag skulle göras enligt tabell 10, trots att färre företag uteslöts i denna simulering.

Slutsatser

Sammantaget var skillnaderna mellan simuleringarna och publicerade resultat oftast små. Detta ledde till beslutet att storleken på urvalet minskades enligt den strategi som föreslogs. Effekten blev att antalet företag i urvalet minskade med cirka 20 procent, från ca 6 800 till ca 5 500 företag i samband med urvalsbytet i maj 2019.

Appendix

För att beräkna nettotalet för en fråga beräknas en viktsumma, V_b^a , för varje svarsalternativ (a) och urvalsbransch (u). Beräkningen görs i två steg. Först räknas varje företags vikt upp med två faktorer, en populationsuppräknning och en svarsbortfallsuppräknning.

Eftersom företag i olika strata valts ut med olika sannolikhet måste man göra en uppräknning till den nivå som svaren skulle ha nått om alla företag i populationen i ett stratum hade tillfrågats. Små urvalsenheter får sin vikt uppräknad, eftersom de representerar övriga små enheter som inte kom med i urvalet. Här används det inverterade värdet av respektive stratums urvalsfraktion, det vill säga den inverterade sannolikheten med vilken varje urvalsobjekt har blivit utvald ($\frac{N_j}{n_j}$, där N_j är totalt antalet företag i storleksklass j i urvalsramen och n_j är antalet företag i urvalet i storleksklass j).

Summan av företagsvikterna för respektive svarsalternativ summeras sedan per stratum (storleksklass och urvalsbransch). Sedan räknas dessa summor upp till den nivå som de skulle ha haft om samtliga företag i stratumet i urvalet hade svarat på frågan ($\frac{\sum_i W_{ij}}{\sum_i W_{ij}^r}$, där $\sum_i W_{ij}$ summa vikt för alla företag i i storleksklass j och $\sum_i W_{ij}^r$ summa vikt för alla företag i i storleksklass j som har besvarat frågan). Detta innebär att om en fråga besvarats av företag vilkas sammanlagda vikt utgör 90 procent (90/100) av hela urvalets vikt (för ett stratum), så multipliceras företagens viktade svar med faktorn 100/90.

$$W_{ij}^* = W_{ij} \sum_{j=1}^S \frac{N_j}{n_j} \frac{\sum_i W_{ij}}{\sum_i W_{ij}^r} \quad (1)$$

Där:

j är storleksklass 1 till S , där S är antalet storleksklasser i branschen

W_{ij} vikt för företag i i storleksklass j

W_{ij}^* uppräknad vikt för företag i i storleksklass j

Därefter beräknas viktsumman för varje svarsalternativ inom urvalsbranschen som:

$$V_u^a = \sum_{j=1}^s \sum_{i=1}^n W_{ij}^{*a} \quad (2)$$

Där:

$\sum_i W_{ij}^{*a}$ summa vikt för alla företag i i storleksklass j för svarsalternativ a

För att räkna ihop viktsummorna till branschaggregat (b), så summeras för varje svarsalternativ (a) alla ingående urvalsbranschers (u) viktsummor.

$$V_b^a = \sum_u V_u^a \quad (3)$$

Därefter beräknas bruttotal, det vill säga andelen företag som svarat respektive alternativ, för branscher och branschaggregat.

$$B^a = \frac{V^a}{V^+ + V^- + V^-} \quad (4)$$

Slutligen beräknas netttotal för frågan som

$$N = B^+ - B^- \quad (5)$$